

İş Güvenliği Uzmanı Olmanın Dayanılmaz Ağırılığı (!)

Elk.Y.Müh. F.Ünal TOKTAŞ
A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı
ÇSGB Eski İş Güvenliği Müfettişi ve Grup Başkanı

1972 yılından beri sürdürmekte olduğum ve sonuna geldiğim meslek hayatımda (İş Güvenliği Danışmanlığı ve Uzmanlığı), aşağıda anlatacağım gibi, son dakika golü yemekten zorla kurtuldum.

Şimdiye kadar, bu süre boyunca , çalışanlara ve işverenlere vermiş olduğum İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) eğitimlerinde, iş kazası ve meslek hastalıklarının telafisi imkansız kayıplarından bahsettim. Çalışanların ve işverenlerin genel görev ve sorumluklarını karşılıklı olarak izah ettim. İşverenlere bu konuda uygulanan aşağıda kısaca üç başlık altında toplanan yaptırımlardan, hukuki ve cezai sorumluluklardan bahsettim.

1) Cezai Sorumluluk ve Ceza Davası: İş kazaları ve meslek hastalıkları sonunda kamu davası olarak açılan, mağdur olanların (yaralanan veya ölenlerin) kişisel haklarının korunmasına yönelik açılan ceza davalarıdır. 5237 sayılı Türk Ceza Yasasının, 85'inci maddesi olan "Taksirle Öldürme" maddesi gereğince ;

"1-1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

1- 2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

Bu kişiler genelde olaya dahil bulunan işveren, işveren vekilleri ve en önemlisi o işletmede görevli olan İş

Güvenliği Uzmanı (İGU)'dır. Bu kapsamda işyerinde çalışan öteki kişiler de olabilir. Bu davalar olayın zabıta kuvveti (polis veya jandarma) tarafından öğrenilmesi üzerine başlar. Bu davalar genelde 3-4 yıl veya daha fazla da sürebilir. Olayda bir kişi ağır yaralanmış veya vefat etmişse, bu davalar Asliye Ceza Mahkemelerinde ve çok sayıda ölüm olayı varsa Ağır Ceza Mahkemelerinde görülür. Bilirkişi marifetiyle konuya dahil olanların kusurları asli ve tali kusurlu olmak üzere tespit edilir. Sonunda mahkeme yukarıda belirtilen sınırlar dahilinde kendi takdir hakkını da kullanarak hapis cezası verebilir. Bu süreçte, daha Savcılık Hazırlık Tahkikatında asli kusurlu olarak görülen kişi veya kişiler deliller kaybolmasın diye tutuklanabilir. Kişilerin en çok canını sıkan süreç, bu süreçtir. Kişide sürekli tutuklanma ve hapis cezası yeme korkusu vardır. Esasen normal koşullarda, taksirli olan (yani istenmeden sebep olunan) bu suçlarda mahkeme sonucunda hapis cezası verilmemekte ve hakimnin takdir edeceği günlük bir para karşılığı bu suçlar para cezasına çevrilebilmektedir. Ancak son zamanlarda yaşadığımız , çok sayıda ölümlü inşaat, tersane ve maden iş kazalarında tutukluluk hali uzun bir süre devam etmekte ve sonucunda da bu cezalar para cezasına çevrilememektedir. Bu davanın sonucu aşağıda belirteceğim öteki iki davanın da sonucu etkiler.

2) Sosyal Sigortalar Kurumu (SGK) Rücu Davası : Bu dava SGK tarafından

açılan ve bu olaylar sebebiyle kaybedilen Kurum masraflarının , olayın oluşumunda kusuru bulunan kişi veya İşverenin hükmi şahsiyetinden alınması davasıdır. Yasal dayanağı 5510 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası"nın 21 maddesidir. Bu madde gereğince "İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir". Burada işveren kendi çalıştırdığı kusurlu olan işçilerinin sorumluluğundan da sorumludur". Bu kısaca ne demektir. İş kazası incelemesi SGK veya İş Müfettişi (son zamanlarda yapmıyorlar) tarafından yerinde SGK ve İSG mevzuatı açısından incelenir. Örneğin işveren İSG mevzuatı doğrultusunda almakla yükümlü olduğu tedbirleri almamışsa ve kusurlu ise, SGK'nın yapmış olduğu masrafları (ölüm olmadıysa geçici iş göremezlik ödeneği, sakatlıkta sürekli iş göremezlik geliri, ölüm varsa, ölmeden önce yapılan tedavi ve hastane giderleri, cenaze ödeneği, eşe ölüncüye kadar ödenecek olan gelirler...gibi) kusuru oranında işverenden tahsil edilir. Zamanımızda vefat eden bir çalışanın SGK'na mali-

yeti 400-500 Bin TL civarındadır. SGK bir tebligatla bu parayı işverenden talep eder, işveren ödemezse hakkında, İş Mahkemesinde rücu davası açar. İşyerinde görevli olan İş Güvenliği Uzmanı 'nı ve öteki işveren çalışanlarının da kusuru varsa, SGK işveren ve bu kişiler hakkında müştereken ve müteselsilen bu davayı açar. Genel uygulamada, işverenler çalıştırdıkları kendi elemanlarının kusuruna düşen tazminatı da öderler. Ancak ödemek zorunda değildir. Örneğin bazı Kamu İktisadi Kuruluşlarında ödemez ve onlara rücu ettirir. İş Güvenliği Uzmanı dışardan part-time olarak kendi adına veya OSGB (Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri) üzerinden çalıştığı için, bu kişilere düşen tazminatı ödememek için direnecektir.

3) Maddi ve Manevi Tazminat

Davası : Bu dava kaza geçiren ve eğer kendisi vefat etmişse varisleri tarafından açılan ve kazalı veya ailesinin maddi ve manevi kayıplarının telafi edilmesine yönelik davalardır. Bu davalar da İş Mahkemesinde açılan davalardandır. Bu dava Türk Borçlar Kanunu' nun 49, 50 ve 51 ' inci maddeleri gereğince açılır. Bu davaların temelinde SGK Müfettişleri tarafından işyerinde veya evraklar üzerinden yapılan inceleme ve bunların düzenleneceği raporlar yatar. Ancak mahkeme duruşma safhasında bilirkişiler marifetiyle kusur dağılımını yaptırır. Bu davaların açılma amacı, nitelikçe SGK tarafından karşılanmayan zararların karşılanmasıdır. Bu nedenle, maddi tazminatın hesabında, Kurumca bağlanan ödeneklerin veya gelirlerin tazminat miktarından mahsup edilmesi gerekir. Zamanımızda ölen bir kişi için yaklaşık tespit edilen tazminat gene 400-500 Bin TL civarındadır. Bu davada da kusurlu olan İş Güvenliği Uzmanı muhatap olarak alınacaktır.

4) Evet; gelelim esas konumu-

za, geçtiğimiz 3 yıl içinde yukarıda özetlemiş olduğum durumlara biz zat muhatap oldum. Şöyleki bir işyerinde 23 yıldan beri İş Güvenliği Uzmanı olarak değil ve fakat "Teknik Emniyet Müşaviri" olarak görev yaptım. İşyerinde meydana gelen ve bir taşeron işçisinin vefat ettiği iş kazası sonucu açılan ceza davasında asıl kusurlu olan Fabrika Müdürünün kusurunun uyanık bir avukat tarafından başkasına yönlendirilerek azaltılması maksadıyla, adım bu dava dosyasına Müşavir olarak değil ve fakat İGU olarak karıştırıldı. Bilirkişiler (esasinda bilmez kişiler) de Fabrika Müdürü ile şahsıma asli derecede kusur verdiler. Bir deli bir kuyuya bir taş atar ve bin akıllı bunu çıkartamaz misali, kendimi kuyunun dibinde buldum. Bu davaya kendiliğimden müdahil oldum ve kendimi avukat tutmadan karşı tarafın avukatlarına karşı savunmaya başladım. Ceza Davasında, bir duruşmada hakime kendimi ısrarla ve şiddetle savunmamın sebebini şu şekilde izah ettim; "Hakim bey ben bu davanın sonucundan çekinmiyorum (Hakim şaşırды haliyle), en kötü ihtimalle 2 yıl hapis cezası alırım, sonucunda bu para cezasına dönüşür, bu parayı aslanlar gibi öderim, ama bu davadan sonra açılacak SGK rücu ile maddi ve manevi tazminat davalarının sonucunu (yani toplamı yaklaşık 400-500 Bin TL) hiç bir şekilde karşılayamam ve katlanamam. 1989 yılında sanki ileride bu olacakları görmüş gibi, işverenle "Teknik Emniyet Müşavirlik Sözleşmesi" yapmıştım. Bu sözleşmenin bir maddesinde aynen şunlar yazılı idi; "İŞYERİNDE PART-TIME OLARAK VE İSTİŞARİ ANLAMDA MÜŞAVİRLİK HİZMETİ YAPACAĞI İÇİN İŞYERİNDE MEYDANA GELEBİLECEK İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIKLARI İLE İLGİLİ OLARAK, İŞVEREN ADINA HERHANGİBİR HUKUKSAL VE CEZAI SORUMLULUĞU

ÜZERİNE ALMAYACAKTIR" O zaman ileride böyle bir durumla karşılaşsam, bu madde işime yarar diye düşünmüştüm. Mahkemeye sürekli olarak Müşavirlik (Danışmanlık) ile Uzmanlık arasındaki hukuksal farklılıkları izah etmeye çalıştım. Nihayet Haziran-2015 ayında son yapılan duruşmada beraat ederek, karşı tarafın avukatlarına bir hukuk dersi vermiş oldum. Ama bu iş benim 3 yılımı aldı, haksız yere yargılandım ve beni strese soktu.

5) Yukarıda görüldüğü gibi İş Güvenliği Uzmanı topun ağzındadır. Çünkü;

5-1)İş Güvenliği Uzmanı, ilgili mevzuat gereğince İşverenler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) ve Mahkemeler arasında sıkışmış bir vaziyettedir. Yaptığı iş konusunda işverene karşı sorumludur. Görevini tam yapamazsa ÇSGB'nin yaptırımına maruzdur. Yukarıda izah etmeye çalıştığım 3 adet mahkeme fazına muhataptır.

5-2) Parasını hizmet yaptığı işverenden almaktadır. İş Güvenliği kültürünün oluşmadığı ülkemizde, iş güvenliği tedbirlerini işverene nasıl aldıracaktır.

5-3) 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası' nın 6645 sayılı yasa ile değişik 8 maddesine göre; İGU alınacak iş güvenliği tedbirlerini imza karşılığı işverene tebliğ eder ve resmi bir defter olan noter tasdikli tebligat defterine yazar veya basılı raporu yapıtırır. Bu tedbirlerin alınmaması halinde, bu durumu ÇSGB Bölge Müdürlüğüne bildirmekle, yani ihbar etmekle yükümlüdür. Bu işlemi yapmayan İGU' nun sertifikası, ilk tespit edildiğinde 3 ay, tekrarında ise 6 ay askıya alınır. Yani işsiz kalması bahis konusudur. Acaba bu yetkisini kullanan İş Güvenliği Uzmanı Türkiye' de varmıdır? Ben bile birkaç defa bu iş-

lemi yapmak istememe rağmen, ayıp olur gerekçesi ile yapamamışım. Bu işlemi yapan İGU'nun bu işlem üzerine işini bırakması gerekir. Her ne kadar aynı maddede İGU korunmakta olsa da bu durumda eğer işveren işten çıkarırsa bir yıllık ücretini ödemek zorundadır.

5-4) İşverenler işin ucuzuna kaçmakta, iki haftalık kurslarla tesadüfen İGU olmuş kişileri, OSGB'den ucuza temin etmekte ve görüntüde İGU çalıştırmış görünerek, 2015 yılı için her ay ödeyecekleri 6167 TL idari para cezasından kurtulmaktadır. Bu iş ÇSGB tarafından ticarete dönüştürüldüğü için de OSGB'ler arasında kıyasıya bir rekabet yaşanmakta ve komik paralara İGU ve İşyeri Hekimi görevlendirilmektedir. Bu tecrübesiz İGular ise işveren üzerinde hiçbir otorite sağlayamamakta ve oluşan ölümlü iş kazalarında tutuklanarak hapsi boyalamaktadırlar. Şu anda, Türkiye' de 70 civarında İGU günah keçisi olarak tutuklu bulunmaktadır.

6) İş Güvenliği Uzmanlarına Öneriler :

6-1) Yetkililerinizi sonuna kadar kullanmaya çalışın. Bunu kullanırken, yaşanmış acı olayları da örnek göstererek, işveren ve vekillerini da ikna etmeye uğraşın.

6-2) İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkındaki Yönetmeliğin 8inci maddesinde belirtilen "İş Sağlığı ve Güvenliği İç Yönergesi" ni kapsamlı olarak hazırlayın ve bunun işe giren her çalışana imza karşılığı dağıtılmasını temin edin. Bu yönergede belirtilen alınması gereken iş güvenliği tedbirleri, yukarıda bahsettiğim mahkeme safhalarında yardımcıınız olacaktır.

6-3) İş kazaları sonucunda yapılan inceleme ve mahkeme tahkikatında, kazalının İSG eğitimlerini alıp almadığı araştırılmakta ve eğer eğitim verilmemişse bu husus İGU ve işveren

aleyhine bir faktör olmaktadır. Bu bakımdan eğitim yönetmeliğine uygun olarak bu eğitimleri düzenli olarak veriniz ve bu eğitimleri belgelendiriniz.

6-4) İGU yönetmeliğinde belirtilen görevlerinizi tam ve eksiksiz olarak yerine getiriniz.

6-5) Yapacağınız bütün çalışmaları bıkmadan ve usanmadan yazılı rapor halinde yapın, bu maksatla **noter tasdikli tebligat defterini kullanın. Sözlü işlem yapmayın.**

6-6) İşyerini her ziyaret ettiğinizde ve eğer tam zamanlı çalışıyor iseniz sık aralıklarla işyerini baştan aşağıya detaylı olarak iş güvenliği noksanları konusunda inceleyiniz. Tespitlerinizi yazılı rapora dökün

6-7) Eğer münferit olarak çalışıyor ve kendi adınıza anlaşma yapmışsanız, işverenle ÇSGB İSG-KATİP sistemi üzerinden yapmış olduğunuz resmi İGU sözleşmesi yanında bu sözleşmenin eki olan kapsamlı bir sözleşme yapınız. Zira bu resmi sözleşmede ücret, sosyal haklar ve tarafların birbirine karşı yükümlülükleri belirtilmemiştir. Bu sözleşmede iş kazası ve meslek hastalığı olması halinde İGU'nu rahatlatacak bazı maddeler yer almalıdır. Bu sözleşmeyi notere onaylatmanız ve sözleşmenin damga pulunun işveren tarafından yatırılmasını istemeniz tavsiye edilir. Böylece bu ek sözleşme, hukuken sağlam bir sözleşme olacaktır. Ceza davalarında, muhatap olanlar, olaya dahil olan ve kusurlu bulunan gerçek kişilerdir. Cezai sorumluluk başkasına devredilemez ve sigortalanamaz. Bu sorumluluğu İGU karşılamak zorundadır. Ancak işini belgeleyerek tam olarak yapmışsa mahkemede kendisini savunarak kusurunu azaltabilir. Yukarıda benim de korktuğum SGK rücu davası ile maddi ve manevi tazminat davalarından kurtulabilmek için, aşağıdaki maddenin

bu ek sözleşmeye sokulmasında büyük yarar vardır; **"Para İle Ölçülebilen Hukuki Sorumluluk: İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu gündeme gelebilecek olan Sosyal Güvenlik Kurumu rücu davaları ile maddi ve manevi tazminat davalarında, eğer İş Güvenliği Uzmanına kusur verilirse, bu kusurun karşılığı olan her türlü para ile belirlenen ödemeler İşveren tarafından karşılanacak ve Uzman'a rücu edilmeyecektir."** Eğer bu işi, bir OSGB üzerinden yapıyorsanız, bu maddenin onlarla yapacağınız sözleşmelerde yer almasına çalışınız.

6-8) OSGB'ler ise görevlendirdikleri İş Güvenliği Uzmanlarının esas işvereni pozisyonundadır. Bunların sebep oldukları iş kazalarındaki hukuksal sorunlar da direkt bunlar üzerine gelecektir. Yani bu konuda OSGB'lere düşen sorumluluk da büyük boyuttadır.

6-9) Her ihtimale karşı, kendi şahsınız için, "İş Güvenliği Uzmanlığı Mali Sorumluluk Sigortası" yaptırınız. Bu sigorta, yukarıda (2) ve (3) maddelerde bahsedilen paraya yönelik zararların karşılanması içindir. Yüksek meblağlar bahis konusu olduğu için de , en az 500.000 TL'lik sigorta yaptırılmalıdır. Böyle bir sigortanız varsa, iş kazası durumuna olayı derhal sigorta şirketine bildirmeniz gereklidir. Bu aşamadan sonra bu iki dava ile siz değil ve fakat sigorta şirketinin avukatları muhatap olacaktır. Bu ise size büyük bir rahatlatma sağlayacaktır. Tabii yan gelip yatmak olmayacaktır! Kazadan önce işyerinde yapmış olduğunuz yazılı faaliyetleri belgeleriyle birlikte sigorta şirketine vererek görevinizi yaptığınızı ispatlamanız da gerekecektir.

Artık bu mahkeme safhalarını, ileride yapacağım eğitimlerde çok iyi bir şekilde izah edebilirim, değil mi?